

1- Есеп. «Мир» кооперативінің жарғысында мынандай норма көрсетілген, онда «меншік иесіне келтірген зиян үшін, әрбір кооператив мүшелері 2 есе мөлшерде келтірген зиянын өтейді, ал жалдамалы жұмысшылар толық материалдық (мүліктік) жауаптылыққа тартылады.»

- мұндай норманы енгізу заңды ма?

- Кооператив мүшелері мен жолдамалы жұмысшылардың материалдық жауаптылығына сипаттама беріңіз.

2- Есеп. «Еңбек» шаруа қожалығы, бидай өндіруге қатысты берілген мемлекеттік тапсырыты орындауға қатыстыруды сұрап, жергілікті атқару органына өтініш білдірді, бірақ жергілікті атқарушы орган «Бұл мәселені агроөндірістік кешен биржасы реттейді», - деп өтінішті қабылдамай тастайды.

- Істі шешіңіз.

- Шаруа қожалығының бидай өндіруге қатысты мемлекеттік тапсырысты орындауға құқығы қандай?

3. Есеп. Ауылшаруашылық өндірістік кооперативінің жарғысында «Әрбір кооператив мүшесі өзінің отбасындағы әрбір еңбекке қабілетті мүшесінің есебінен, кооператив мүлкіне 2-есе мөлшерде мүліктік пай және жер үлесін қосуға міндетті», - деп көрсетілген.

- Бұл талап заңды түрде қойылған ба?

-Ауылшаруашылық кооператив мүшелерінің кооперативке мүліктік және жер үлесін қосудың мөлшерін анықтау қандай тәртіпте және қандай органмен шешіледі?

4 Есеп. «Қайырбек» кооперативінің басшылығы, кооператив мүшесі Сагитовтың кооператив мүлкіне абайсызда зиян келтіргені үшін, 3-есе көлемде зиянды өтеуін міндеттейді. Сагитов бұл шешімді орындаудан бас тартып сотқа жолданды.

- Кооператив басшысының шешімі заңды ма?

- Материалдық жауаптылыққа тартудың негіздері мен түрлерін атаңыз және ауыл шаруашылығында бұның ерекшелігі қандай?

5 Есеп. Мемлекеттік ауылшаруашылық кәсіпорнының директорының шешімімен кәсіпорынның 10 гектар жері шаруа қожалығына 5 жыл мерзімге жалға беріледі. Дәннің артығы нарықтық бағамен азаматтарға сатылған және

500 мың теңге балалар қайырымдылық қорына берілген. Аудан прокуроры бұл шешімге наразылық білдірген.

-Дауды шешіңіз.

6 Есеп. Шаруа қожалығының басшысы, агроөндірістік кешен банкінің басшысына 100 мың теңге көлемінде несие беруін сұрайды, ал кепіл ретінде ол өзінің жер пайдалану құқығын қоятынын айтады (10гектар). Жерді кепілге қоюға болмайды деп банк басшысы өтінішті қанағаттандырмайды.

-Істі шешіңіз.

-Шаруа қожалықтарының жерді кепілге беруінің жағдайлары мен ерекшелігіне сипаттама беріңіз.

7 Есеп. «Алға» шаруа қожалығының мүшелері болып табылатын ерлі-зайыпты Егембердиевтердің мүлкін бөлу кезінде, осы шаруа қожалығының өз қызметін одан әрі жүргізілу мүмкіндігі туралы сұрақ туды.

- Шаруа (фермер) қожалығының қызметін тоқтату негіздерін атаңыз.
- Мүлікті бөлу кезінде, шаруа (фермер) қожалығы мүшелерінің осы мүліктен алатын үлестерін анықтау тәртібі мен ерекшеліктері қандай?

8 Есеп. Ауылшаруашылық өндірістік кооперативі мүшесінің жанұя мүлкін бөлу кезінде, аудандық сот үй иесінің баласының әйеліне ол мұғалім және кооператив мүшелігінде тұрған жоқ деп бас тартты.

- Сот шешімі дұрыс па?
- Ауылшаруашылық өндірістік кооперативі мүлкін және кооператив мүшесінің жеке мүлкін бөлу тәртібін түсіндіріңіз.

9 Есеп. Ауылшаруашылық кооперативінің мүшесі С. өз жер үлесін несие алу үшін салды. Бұл туралы білген кооператив басшылығы С. Азаматтың әрекеті заңға сәйкестігі туралы және оның кооперативте қалуы туралы мәселе көтерді.

- Істі шешіңіз.
- Кооператив мүшелігінен шығару негіздері қандай?

10 Есеп. Мемлекеттік ауылшаруашылық кәсіпорны шаруа қожалығына 3 жылға 50 гектар шөп шабатын жерді шаруа қожалығы бұл кәсіпорынға жыл сайын 4 бұзау беріп тұру шартында береді. Прокурор бұл шешімді заңсыз деп наразылық білдіреді.

- Мемлекеттік ауылшаруашылық кәсіпорынның құқықтық жағдайын сипаттаңыз.

11 Есеп. «Сеятель» кооперативі аудандық әкімшілік басшысына Жарғысын ұсынады. Онда : «Кооператив Жарғысымен белгіленген нормадан тыс малды ұстауға тыйым салынады. Жарғыдан тыс артық мал кооператив

басшылығымен құны бойынша оның бағасының 50 пайызы төлеуімен алынады»- делінген.

- Осы жарғы тіркелуі мүмкін бе?
- ҚР аумағында жеке қосалқы шаруашылықта малды ұстау нормасы қандай және кіммен анықталады?

12 Есеп. «Айша» шаруа қожалығы мемлекеттік дән ресурсына 100 тонна дән жеткізу туралы шарт жасасады, ал орнына жанар-жағармай материалдармен қамтамасыз етуді және дәннің құнын нарықтық бағамен төлеуді талап еткен.

-Шарттың қандай түрі жасалған? Шартты сипаттаңыз.

-Мемлекеттік дән ресурсы деген не?

-«Айша» шаруа қожалығының басшысының талабы құқыққа сай ма?

13 Есеп. «Тельман» кооператив басшылығы азамат Г-ға жұмыстағы ақауы үшін қатаң сөгіс береді. Сонымен бірге кооператив басшысы Г-ны сыйлықтан айырады және Г-нің кінәлі әрекетінен келтірілген зиянды біртіндеп өндіру үшін еңбектік айлық жалақысының 2/3 бөлігін ұстауды қаулы етеді.

-Кооператив басшылығы дұрыс әрекет жасады ма?

-Кооператив мүшелерінің материалдық жауапкершілігінің шартын атаңыз.

14 Есеп. Алматы тоқыма комбинатының қосалқы шаруашылығы аудандық әкімшілік басшысына шаруашылығын кеңейту үшін 20га. жер беруін сұрады. Аудандық әкімшілік басшысы қосалқы шаруашылықтың өтінішін қанағаттандырып, оған «Алға» кооперативінің жер пайдалануынан 20га. жер беруді шешті.

- Аудандық әкімшілік басшысының шешімі дұрыс па?

- Ауылшаруашылық жер пайдаланушыларға жер беру тәртібі қандай?

15. Есеп. Құс фабрикасын жекешелендіру кезінде, оны эксперимент тәртібімен сату туралы сұрақ қойылды. Соған байланысты еңбек ұжымның мүшелері жекешелендіруге қатысуға құқықтары жоқ, ал сатушы тендер нәтижесімен анықталынады. Еңбек ұжымы құс фабрикасының мүлкінен өздерінің үлесін алудың кепілденген құқығы шектелді деп сотқа шағымданды.

-Істі шешіңіз.

-Мемлекеттік ауылшаруашылық кәсіпорнын эксперимент тәртібімен сату деген не?

16. Есеп. «Дулатова» және «Амангелді» ауылшаруашылық кооперативінің басшылығы екі кооперативтің де шекарасын жер пайдаланудың шекарасын өзгерту туралы біріккен шешім қабылдайды және аудандық аға жер ұйымдастырушысына екі кооперативтің жер пайдалану шекарасына өзгеріс енгізуді ұсыныс етеді. Аға жер ұйымдастырушы ұсынысты заңсыз деп есептеп шешімді орындаудан бас тартады.

- Аға жер ұйымдастырушының әрекеті дұрыс па?

- Ауылшаруашылық жер пайдаланушыларының жер пайдалану шекараларына өзгеріс енгізу тәртібі қандай?

17. Есеп. «Достық» фермелік қожалығының мүлкінен бөлу кезінде дау туады: қожалық басшысы қожалықтың құрамынан шыққан Н.-ның үлесін беруден бас тартады. Себебі, оның үлесі (шынайы түрде жер учаскесінің 1 га. ауылшаруашылық техникасы) ретіндегі мүлкі қожалықтың қызметіне қажетті және қожалықтағы ақша қаражатының болмауынан ақшалай өндіруден бас тартады. Н. сотқа талап қояды.

18. Есеп. Азамат Петров асыл тұқымды мал өсіру мақсатымен шаруа қожалығын құруды шешіп аудандық мәслихатқа өтініш жолдады. Бұл өтінішті Мәслихат төрағасы қарап, Петровтың жалғыз өзі шаруа қожалығын құра алмайды және тұқымды мал өсіру тек уәкілетті мемлекеттік органның келісімімен ғана жүргізіледі деген негізде өтінішін қабылдаудан бас тартады.

- Барлық сұрақтарға түсінік беріңіз.

19. Есеп. Қытай азаматы мүліктік кешен ретінде ет комбинаты қойылатын аукционның жүргізілетіндігі туралы біліп, қатысуға шешім қабылдайды. Мемлекеттік ауылшаруашылық кәсіпорнын жекешелендіруде ҚР заңдары бойынша оның қатысуға құқығы жоқ деген себеппен жекешелендіру Департаменті Қытай азаматының өтінішін қабылдамайды.

Дауды шешіңіз.

20. Есеп. Аудандық сот «Волна» ауылшаруашылығы акционерлік қоғамы (АҚ) басқармасының талап арызы бойынша АҚ бас бухгалтері Бағланнан материалдық құндылықтардың жетіспеуімен байланысты 114000 теңге өндірді. Бағлан өз кезегінде аудандық сот шешіміне оны АҚ-да еңбек шарты бойынша жұмыс жасағандығын, ал сот оған жауапкершілікті АҚ мүшесі ретінде жүктегендігін негіздей отырып шағымданады.

- Істі шешіңіз.

- Ауылшаруашылық АҚ-да еңбек шарты бойынша жұмыс істейтін тұлғалардың материалдық жауапкершілігінің ерекшелігі неде?

21. «Бірлік» шаруа (фермер) қожалығының басшысы Стахов, Борисов және Потапов комбайншыларды 6 га. жерден көкөніс жинауға жіберді. Олар жинақты бітірместен 3 күн бойы жұмысқа шықпады. Нәтижесінде ауа-райының бұзылуынан 4 га. жердегі көкөніс қар астында қалды. Кінәлілердің бүлінген көкөніс үшін жауапкершілігі туралы мәселе қойылды.

- Істі шешіңіз.

- Ауылшаруашылығындағы материалдық жауапкершіліктің түрлерін сипаттаңыз.

22. Есеп. «Бірлік» шаруа (фермер) қожалығы мал өсірумен және колбаса өнімдерін өндірумен айналысатын. Санитарлы-эпидемиологиялық станциясы аудандық әкімшілік өкілдерімен бірге «Бірлік» фермер қожалығының қызметін тоқтату туралы шешім қабылдады. Бұған себеп, оның жеке кәсіпкер ретінде мемлекеттік тіркелмегендігі және лицензиясының болмауы, сондай-ақ қызметінің санитарлық талаптарға сай келмеуі.

- Істі шешіңіз.

-Қандай орган және қандай тәртіпте шаруа (фермер) қожалығының қызметіне араласуға құқылы.

23. Есеп. Ауылшаруашылық серіктестігі кірпіш заводын салды. Кірпіш жасауға қажетті саз балшық (топырақ) ауылшаруашылық серіктестігінің жер пайдалану құқығының шегінде алынып отырды. Алдымен заводта жасалынған барлық кірпіш, өздерінің ішкі шаруашылық қызметтерін қанағаттандыруға жұмсалса, ал қалғанын сыртқа сата бастады.

Аудандық әкімшілік басшысы, жер заңдарын бұзу арқылы шығарылып сатылып жатқан артық кірпіш анықтады.

- Ауылшаруашылық жер пайдаланушылардың пайдалы қазбаларды тарату мен шығару құқығына түсініктеме беріңіз.

24. Есеп. «Луч» ауылшаруашылық кооперативінде ревизия жүргізілу барысында қойма меңгерушісі Ивановқа қатысты әртүрлі материалдық құндылықтарға байланысты 600 мың теңге жетіспейтіндігі анықталады. Кооператив басшылығы жетіспеген ақша көлемін Ивановтан өндіру туралы

шешім шығарады. Бірақ, бас бухгалтер Сушко бұл зиянды шаруашылық шығындарына жатқызады.

- Бас бухгалтердің әрекеті заңды ма?

- Кооператив мүшелері мен жалдамалы жұмысшылардың кооперативке келтірген зиянды өтеудің тәртібі қандай?

25.Есеп. Ауылдық жерде тұрып жатқан Әділовтар жанұясы қосалқы шаруашылықпен айналыса отырып қалаға сүт, қаймақ және ет сатты. Әуезов аудандық салық инспекциясы, қалада ет, сүт өнімдерін заңсыз сатуға жоспарлы тексеріс кезінде Әділовтар жанұясының сатқан өнімдері тәркіленді және азаматша Әділоваға кәсіпкерлік қызметті жүзеге асырудың патентінің жоқтығына байланысты 7 мың теңге көлемінде айып-пұл салынды.

- Істі шешіңіз.

- Шаруа (фермер) қожалығының азаметтардың жеке қосалқы шаруашылығынан қандай айрмашылығы бар?

26. Есеп. «Береке» ауылшаруашылығы кооперативінің басқармасы ауылшаруашылық өндірісінің көлемін ұлғайту үшін кредит алу мақсатында кәсіпорынның 100гектар жерін кепілге беру туралы шешім қабылдады. «Береке» кооперативінің құжаттарын қарау барысында банк кооператив басқармасының мұндай маңызды шешім қабылдауға құқығы жоқ екендігін ескере отырып бұл өтінішті қанағаттандырудан бас тартты.

- Істі шешіңіз.

- Ауылшаруашылық кооперативінің жер пайдалану құқығын кепілге беру тәртібі, жағдай және ерекшеліктерін атаңыз.

27.Есеп. «Победа» кооперативі тіркеу үшін жарғысын ұсынды, онда кооператив жұмысына қатыспайтын қарт адамдар мен 1 және 2 топтағы мүгедектерінен тұратын кооператив қызметіне қатыспайтын мүшелерінің үй маңындағы жер учаскесінің көлемі 0,25 га. құруы тиіс. Үнемі басқа жақта тұратын және тек жаз мезгілінде жер учаскесін өңдеу үшін келетін кооперативтің қарт мүшелерінің жер учаскесі – 0,12 гектарға тең болуы тиіс.

- «Победа» кооперативінің жарғысындағы жағдай заңға сай ма?

- Үй айналасындағы жер учаскесінің көлемі неге байланысты және оны кооператив мүшелері үшін кім анықтайды?

28. Есеп. Ахметовтар және Баймурзаевтар отбасылары шаруа (фермер) қожалығын жүргізумен айналысатын. Ахметовтың үлкен ұлының үйленуіне байланысты, оған шаруа (фермер) қожалығының мүлкінен үлесін бөліп беру туралы сұрақ туындады.

- Істі шешіңіз.

- Шаруа (фермер) қожалығының мүлкінің құқықтық режимін көрсетіңіз.

- Ахметовтың үлкен ұлының үлесі қандай?

29. Есеп. «Достық» шаруа қожалығының басшысы, мүліктік қажеттілік үшін саз балшықтан (топырақтан) кірпіш шығарып, болашақта оларды ауылдастарына сату мақсатымен, жер бөліп беруін аудандық әкімге өтініш жолдайды. Аудандық әкім «Достық» шаруа қожалығының өтінішін қанағаттандырды. Бірақ, аудандық прокурор, әкімнің шешіміне наразылық білдіреді.

-Істі шешіңіз.

-Шаруа қожалығы аталған шаруашылық қызметінің түрімен айналысуға құқылы ма?